

Verkenning kwetsbare jongeren in coronatijd

Inhoud

1. Inleiding
2. Effecten van corona en de bijbehorende maatregelen op kwetsbare jongeren
3. Wat hebben kwetsbare jongeren nodig?
4. Samenvatting

Inleiding

De coronacrisis heeft gevolgen voor veel bewoners in Brabant. Reeds kwetsbare groepen worden steeds kwetsbaarder en er ontstaan nieuwe kwetsbare groepen. De focus op het in de hand houden van de medische gevolgen vermindert en nu worden de sociale gevolgen voor Brabanders meer zichtbaar.

Sinds de corona uitbraak en (intelligente) lockdown zijn er veel vragen over hoe het gaat met de groep jongeren met een kwetsbaarheid.

Het verkenningrapport dat voor u ligt, geeft zicht op de impact van de coronacrisis op jongeren met een kwetsbaarheid. Omdat het een verkennend onderzoek betreft, worden de resultaten van verschillende onderzoeken aan elkaar gekoppeld. Het betreft zowel de resultaten van ons eigen onderzoek als onderzoek dat reeds door anderen is uitgevoerd.

Omwille van de efficiëntie is er gekozen voor informatieverzameling via professionals/begeleiders over hun gehoorde ervaringen van jongeren in tijden van corona en quarantaine/thuisisolatie. Ook voerden we een gesprek met de politie.

Welke problemen ervaren de jongeren? Vinden ze oplossingen die hen helpen? Hoe kunnen professionals hen ondersteunen? En wat hebben ze hiervoor nodig? Nu en op de lange termijn?

De genoemde kwetsbare groepen vinden zichzelf overigens vaak niet kwetsbaar. Zij zien zichzelf niet als zwak of broos. Wel kunnen omstandigheden deze jongeren extra raken. Dit geldt bijvoorbeeld voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. Dit onderzoek is uitgevoerd door Zorgbelang Brabant in opdracht van Stérk.Brabant.

1. Wat zijn de effecten van corona en de bijbehorende maatregelen op kwetsbare jongeren?

Welke jongeren zitten in een kwetsbare positie vanwege coronamaatregelen?

1. Jongeren met eenzaamheidsklachten
2. Jongeren met psychische klachten
3. Jongeren met verslavingsproblematiek
4. Jongeren met een beperking
5. Jongeren met beperkte cognitieve vaardigheden, vaak in combinatie met gedragsproblematiek
6. Jongeren in een onveilige thuissituatie
7. Jongeren die mantelzorg verlenen
8. Jongeren in achterstandsituaties en dak- en thuisloze jongeren

1.1 De coronacrisis vraagt veel van jongeren, maar het meest van kwetsbare groepen

“Jongeren zitten in een leeftijdsfase waarin ze zich willen ontwikkelen. Ze willen erop uit, nieuwe relaties aangaan. Ze zijn bezig zichzelf te ontplooien. Dat is in de coronacrisis lastig. Veel plekken waar ze hun sociale leven hebben, zijn dicht (Landman, 2020).”

Onderzoek van de VNG laat zien dat de coronacrisis veel van jongeren vraagt. Jongeren zijn bezig zich te ontwikkelen naar zelfredzaamheid. Maar worden opeens beperkt in hun mogelijkheden en hun regie over het eigen leven. Jongeren zijn bezig hun identiteit te vormen en plots vallen de voor hen zo belangrijke sociale contacten weg (VNG, 2020).

“De ontwikkeling van jongeren wordt behoorlijk beperkt. Denk bijvoorbeeld aan het minder goed kunnen opdoen van sociale contacten maar ook daten en het opdoen van seksuele ervaringen (Eva Saeboe, Innovatienetwerk Jeugd¹).”

Jongeren uit kwetsbare groepen worden het hardst geraakt en zijn sterk afhankelijk van hulp en ondersteuning van professionals.

“De jongeren staan extra onder druk door het wegvallen van structuur en de door het thuis zijn de toenemende druk van het gezin. We merken dat dit door zowel jongeren als de familie als negatief wordt ervaren. (Stronk, 2020)”

Uit een peiling tijdens een online congres van MEE NL blijkt dat hulpverleners in de jeugdzorg zich grote zorgen maken om kwetsbare jongeren in deze coronacrisis. Ze kunnen de jongeren minder goed bereiken, terwijl de jongeren juist in deze tijd extra ondersteuning nodig hebben (MEE NL, 2020).

De meerderheid van de hulpverleners geeft aan dat het wegvallen van school of dagbesteding en daarmee het ontbreken van een dag structuur hen zorgen baart. Ook het uit

---

¹ Vergaard door eigen onderzoek in de vorm van interviews

het zicht raken van jongeren en escalatie in een onveilige thuissituatie vragen volgens hen extra aandacht. Effecten die zij zien bij jongeren zijn: verveling, angst, eenzaamheid, verergering van verslaving, agressie en mishandeling, problematiek en de vrees dat deze situaties kunnen escaleren (MEE NL, 2020).

1.2 Jongeren met eenzaamheidsklachten

Uit onderzoek van I&O Research (Beereboot, et al. 2020) blijkt dat drie op de tien Nederlanders zich eenzaam voelt in de coronacrisis. Vooral onder jongeren is een stijging te zien. Bijna de helft van de mensen in de leeftijdsgroep 25 tot 34 jaar voelt zich eenzamer dan voor de coronacrisis en bij jongeren onder de 25 is dat aantal nog groter.

De coronamaatregelen kunnen het gevoel van eenzaamheid oproepen of het gevoel versterken. Jongeren praten niet makkelijk over gevoelens van eenzaamheid en zoeken vaak geen hulp (BNNVARA, 2020).

“Voor de corona uitbraak zag mijn leven er heel anders uit. Ik ging bijvoorbeeld sporten, naar de bioscoop en graag naar het theater. Ik zit dan niet meer tussen die vier muren, maar tussen de mensen; dat helpt om me goed te voelen en even te kunnen ontsnappen uit mijn studio. Dat kan nu niet meer.” (BNNVARA, 2020).

De eenzaamheid onder jongeren kan voor sommigen grote gevolgen hebben als het langer duurt. Jongeren die al vóór de coronacrisis met eenzaamheidsgevoelens zaten, maken nu een extra zware tijd door. Door deze crisis worden ze teruggeworpen

op oude patronen en kunnen terugvallen (Jolanda Van Gerwe, Join Us).

Eenzaamheid heeft directe gevolgen voor het welbevinden van jongeren, maar ook op de lange termijn kan dit ernstige gevolgen hebben. Mentale problemen zoals depressie, laag zelfvertrouwen, verminderd cognitief functioneren en suïcidale gedachten. Ook gedragsproblemen zoals overvloedig drinken, roken en drugsgebruik kunnen op de lange termijn de gevolgen zijn van eenzaamheid. Tenslotte kunnen er lichamelijke problemen optreden zoals verhoogde stressreacties en slaapttekort (Join US, 2020).

1.3 Jongeren met psychische klachten

Jongeren kunnen tijdens de coronacrisis te maken krijgen met stemmingsklachten. Zij moeten een nieuw dagritme vinden, piekeren meer en zijn bang hoe het in de toekomst verder gaat (Trimbos, 2020). Sommige jongeren vinden meer rust doordat sociale evenementen zijn afgelast, maar anderen ervaren juist meer stress (Scholten, 2020).

“Mijn bonusvader is hartpatiënt en heeft longproblemen. Dit maakt alles wel een beetje angstig. Daarom ben ik extra voorzichtig en ga ik secuur om met de maatregelen.” (Samen met de jeugd, 2020).

Onderzoek van Innovatie Netwerk Jeugd laat zien dat jongeren zich zorgen maken. De zorgen gaan met name over de gezondheid van mensen in hun directe sociale omgeving.

“Mijn opa en oma zijn niet meer zo gezond. Ik bel en app met ze.” (Samen met de jeugd, 2020)

“Ik heb een beetje zorgen om een vriendin van me die last heeft van angst en stress. Ik heb gezegd dat ze me altijd kan bellen en ik haar altijd wil helpen.” (Samen met de jeugd, 2020).

Ook het wegvallen van bijbanen zorgt voor jongeren voor veel stress (VNG, 2020).

“De financiële zorgen voor jongeren zijn groot. Ze verliezen hun bijbaan maar moeten toch gewoon hun collegegeld betalen (Eva Saeboe, Innovatienetwerk Jeugd¹).”

De coronacrisis heeft met name een grote impact op het leven van jongeren die al last hebben van psychische klachten. Sommigen hebben last van meer angst, of moeten opnieuw structuur aan hun dag leren geven. Ook gaan behandelingen niet altijd door of wel maar dan op digitale wijze.

“Ik hoorde dinsdag tijdens een telefonische sessie met mijn psycholoog dat de groepstherapie waar ik al een half jaar voor op de wachtlijst stond, opgeschort wordt. “Ik keek daar heel erg naar uit. Heb je je door de wachtlijsten geworsteld, staat het coronavirus daar om je tegen te houden.” (BNNVARA, 2020).

“Bij de jongeren die in thuisisolatie zitten, proberen we op afstand langs te gaan, zo heb ik bij een jongen een aantal papieren door de bus gedaan en heeft hij vanaf het balkon

papierenvliegtuigjes gevouwen en naar me gegooid (Stronk, 2020)”

Initiatiefnemer Van Stronk geeft aan dat de grootste impact die het coronavirus heeft op lange termijn, is dat de jongeren die in een verandertraject zaten weer een stap terug hebben moeten doen. Hierdoor beginnen ze straks met een achterstand als het traject weer gaat lopen. “We gaan er echter wel vanuit dat het extra snel wordt opgepakt.”

1.4 Jongeren met verslavingsproblematiek

Gamen in de tijd van corona onder jongeren hoeft niet direct een probleem te zijn. Het lukt jongeren om via gamen het contact te onderhouden met hun sociale contacten ondanks de maatregelen die er zijn getroffen.

“Jongeren zijn veel thuis en worden beperkt in hun vrijheid. Het sociale leven heeft zich verplaatst naar online en gamen is hoe de jongeren zich nu vermaken en contact houden met hun vrienden” (Bas Leemans, gaming therapy).

“De jongeren willen hun saaiheid verdoven” (Michiel Smit. Hart van Nederland 2020).

Doordat ouders door de coronamaatregelen meer thuis zijn, valt het gamen ze meer op. Ze zien hoeveel tijd er effectief naar het gamen gaat.

“Ik zie vanuit mijn praktijk dat er sprake is van problematiek bij ouders en kinderen rondom gamen. Ouders irriteren zich hieraan.” (Bas Leemans).

“Jongeren ervaren vaak geen problemen rondom het gamen. Het zijn ouders die het gamen nu snel als problematisch ervaren (Bas Leemans).

“Ouders gaan soms te krampachtig met de gamende jongeren om. Juist in deze tijd moet je als ouders soms iets meer flexibel zijn. Het is logisch dat het plots afkappen van games en het opleggen van strikte tijdslimieten zorgt voor frustratie bij jongeren (Bas Leemans)”.

De coronacrisis vormt een risico voor jongeren die gevoelig zijn voor welke verslaving dan ook. Het gebrek aan dagritme, de daarbij komende stress en angst spelen hierbij een rol. De drempel om contact op te nemen voor hulp met een hulpverlenende instantie is hoog. (Houwelingen, preventiewerker Tactus. Hart van Nederland 2020).

Volgens ervaringsdeskundige Michiel Smit scheppen de maatregelen tegen corona precies de omstandigheden waarin verslavingsgedrag zoals overmatig gamen kan toenemen, zodanig dat het problematisch wordt.

“De coronacrisis zorgt ervoor dat een mogelijke gameverslaving sneller tot uiting komt (Sabine Donders, Jeugdhulpverlener)”.

Vaak is de gameverslaving het gevolg van een problematiek die er al onder lag. Denk bijvoorbeeld aan een onveilige thuisomgeving.

“De jongeren vluchten in een virtuele wereld waar het wel veilig is (Michiel Smit. Hart van Nederland 2020)”.

“Vaak zijn ouders in een gezonde thuissituatie goed in staat om hun kind uit overmatig gamen te halen. Maar als ouders hier minder goed in staat zijn, zoals bijvoorbeeld in kwetsbare gezinnen, is de kans groot dat jongeren zich in het gamen gaan verliezen (Sabine Donders, jeugdhulpverlener).”

Gamen wordt pas een probleem als het langdurig is en er bijkomende problemen ontstaan. Denk bijvoorbeeld aan slaapttekort, eenzaamheid en sociale angst.

Gameverslaving kan op de lange termijn verstrekkende gevolgen hebben voor jongeren. De functionaliteit van de hersenen wordt aangetast en het brein gaat anders werken. Dit uit zich in een verminderde concentratie, impulsiviteit en het veranderen van de persoonlijkheid (Michiel Smit. Hart van Nederland 2020).

Gamegedrag onder jongeren wordt volgens Leemans vaak minder problematisch als het een plek krijgt in het gezin.

“Toon oprechte interesse als ouder en kijk eens mee. Praat met je kind over het gamen en probeer te snappen waarom je kind het gamen zo leuk vindt (Bas Leemans).”

“Nu is het momentum om als ouders het gesprek over gamen met je kind aan te gaan (Sabine Donders, jeugdhulpverlener).”

Het is belangrijk dat jongeren, nu de maatregelen versoepeld zijn, hun normale leven weer oppakken. Mocht dit niet het geval zijn is het belangrijk hier zo snel mogelijk op in te grijpen (VRT NWS, 2020).

1.5 Jongeren met beperkte cognitieve vaardigheden

Jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) hebben vaak moeite om zich af te stemmen op hun omgeving. En dit is juist in deze coronacrisis van groot belang. Deze jongeren kiezen vaak voor een verkeerde, niet passende wijze van omgaan met situaties en komen hierdoor in de problemen. Ook ervaren deze jongeren eerder stress, terwijl hier voor jongeren zonder cognitieve beperking nog helemaal geen sprake van is. Dit is zeker het geval in de uitbraak van corona (Xavier Moonen, 2020).

“Vooral bij LVB jongeren en jongeren met autisme is voorspelbaarheid belangrijk en dat valt nu weg. Niemand kan zeggen wanneer het weer terug naar normaal gaat: Rutte niet, het RIVM niet, maar ook de groepsleiding niet.” (vertrouwenspersoon Zorgbelang Brabant¹).

Als gevolg van stress kunnen jongeren zich afsluiten. Ze willen niets meer over corona horen. Ook kan het zijn dat jongeren zich gaan vastklampen in zekerheden en zich hierin verliezen. Denk aan schoonmaken of gamen. Ze verliezen langzaam de connectie met de realiteit en kunnen zelfs angsten ontwikkelen (Xavier Moonen, 2020).

Er is ook een groep die zich agressief gaat uiten als gevolg van de toenemende stress. De jongeren hebben gevoel dat hun

rechten onterecht ingeperkt worden en snappen niet waarom dit nodig is (Xavier Moonen, 2020).

“Ik ben toch niet ziek, waarom moet ik mij aan de regels houden?” (jongere met LVB¹)

“Wij zien dat de jongeren de grenzen gaan opzoeken; expres in het gezicht van de groepsleiding hoesten, knuffels geven, niet aan de 1,5 meter afstand houden. Ze zoeken grenzen op om te kijken tot hoe ver ze kunnen gaan.” (vertrouwenspersoon Zorgbelang Brabant).

Jongeren met LVB die instellingen verblijven ervaren veel stress rondom de contacten ouders.

“Inmiddels is gezegd dat er een uur bezoek mag zijn van ouders, mits deze niet ziek zijn of verschijnselen hebben. De ene groep is hier proactiever in dan de ander en zoekt actief contact met ouders. Jongeren zien dit van elkaar en gaan vragen stellen: waarom hebben zij wel bezoek en ik niet?” (vertrouwenspersoon Zorgbelang Brabant¹).

“De jongeren missen hun ouders. Als er bijvoorbeeld een persconferentie is geweest waarin wordt gezegd dat ouders weer langs mogen komen, verwachten ze ook dat dit morgen geregeld is. Ze begrijpen dan niet dat er dan ook maatregelen genomen moeten worden voor ieders veiligheid en dat dit eerst op orde moet zijn.” (vertrouwenspersoon Zorgbelang Brabant¹).

De toegenomen stress geldt niet voor al deze jongeren. Het lukt een grote groep om hier veerkrachtig mee om te gaan. Zo zijn er

ook jongeren die aangeven dat het wegvallen van prikkels juist fijn is.

1.6. Jongeren in een onveilige thuissituatie

Tijdens de coronacrisis zijn er extra veel zorgen over de veiligheid van jongeren in onveilige thuissituaties. Hierbij kun je denken aan kinderen over wie al langer zorgen zijn en voor wie de thuissituatie nu nog vervelender kan worden. De spanningen van ouders lopen op, jongeren kunnen getuigen worden van huiselijk geweld of er zijn herhaalde ruzies over omgangsregelingen (Samen met de jeugd, 2020).

“Door het virus is al onze vrijheid weg, wat logisch is, maar het maakt me wel boos. Thuis lopen de spanningen af en toe hoog op.” (Samen met de jeugd, 2020)

Daarnaast is er minder contact met andere volwassenen zoals leraren of de trainers van de voetbalclub (Samen met de jeugd, 2020).

“Ik zie dat een aantal jongeren echt hulp nodig heeft. Je merkt dat sommigen weinig goede opvoeding krijgen en aan hun lot worden overgelaten. Ze spelen tot laat buiten of hangen op straat.” (medewerker politie West Brabant¹).

“Het is logisch dat de spanningen thuis oplopen. We horen dat mantelzorgers onder druk komen te staan, mensen hun baan verliezen en dat de combinatie thuiswerken en kinderen helpen met schoolwerk ingewikkeld is. In sommige huishoudens kan die spanning escaleren tot geweld. Hier maken we ons ernstig zorgen over. Zeker nu er zo weinig vrienden, familie maar ook hulpverlening over de vloer komt.” (Veilig thuis, 2020).

Het aantal meldingen over kindermishandeling en andere crisissituaties in gezinnen is de afgelopen weken ongeveer gelijk gebleven (Jeugdzorg Nederland). Dit wijst erop dat problemen onder de radar kunnen blijven, met name in de gezinnen die niet in beeld zijn bij de jeugdhulpverlening.

Begin april waren er nog 5200 leerlingen uit beeld toen de scholen gesloten waren vanwege het virus, De scholen zijn nu weer deels open, maar nog altijd zijn er honderden leerlingen zoek (NOS, 2020).

“Dit is een veiligheidsprobleem, met name als je weet dat er overall een verhoogd risico is op huiselijk geweld door de lockdown” (KidsRights, 2020).

1.7 Jongeren die mantelzorg verlenen

Jonge mantelzorgers maken zich tijdens de coronacrisis extra zorgen over hun gezinslid met een beperking. Het dagritme is nu anders en zorgt voor onregelde familieleden. Jongeren maken zich ook extra zorgen over het feit dat zij het virus mogelijk zelf kunnen overdragen aan het familielid dat zij verzorgen. De

spanningen lopen daardoor op en jonge mantelzorgers leggen zichzelf verplichtingen op zoals het niet meer naar buiten gaan. In normale situaties is het voor mantelzorgers al lastig om hun zorgen te uiten, ze willen vaak hun ouders niet met nog meer problemen opzadelen. Het zwijgen zal nu naar alle waarschijnlijkheid alleen maar toenemen. Het (gedeeltelijk) wegvallen van school of studie als time out zorgt dat jongeren niet meer kunnen bijkomen en opladen (Movisie, 2020).

“Mijn broer kampt met psychische problemen en door de tijd waarin we nu leven verergeren zijn symptomen. Dit is zowel voor mij als voor mijn ouders zwaar. We zien hem terugvallen en proberen hier van alles aan te doen, maar weten dat we hem op dit moment niet kunnen bieden wat hij nodig heeft, namelijk zijn dagbesteding (Samen voor de jeugd, 2020).

Doordat dagopvang of therapie ophoudt of thuiszorg (gedeeltelijk) wegvalt is er vaak meer zorg nodig voor een ziek of beperkt gezinslid. Deze zorg wordt vaak extra verleend door jonge mantelzorgers. We weten uit onderzoek dat met name het geven van persoonlijke verzorging door jonge mantelzorgers als moeilijk wordt ervaren. Het bieden van de extra zorg kan ertoe leiden dat er minder tijd over is voor schoolwerk, ontspanning en het contact onderhouden met vrienden via social media (Movisie, 2020).

1.8 Jongeren in achterstandsituaties

De zorgen voor jongeren in achterstandsituaties zijn groot. De participatie aan online onderwijs loopt achter en ouders kunnen

vaak niet voldoende ondersteuning bieden bij het maken van huiswerk. Sommige leerlingen verdwijnen zelfs uit beeld. Denk bijvoorbeeld aan ouders die de Nederlandse taal niet voldoende beheersen of de complexiteit van de maatregelen niet goed begrijpen en hun kinderen uit angst thuis houden (VNG, 2020).

Dak- en thuisloze jongeren worden door de crisis hard geraakt, omdat zij in belangrijke mate afhankelijk zijn van publieke opvangvoorzieningen die nu dicht zijn (VNG, 2020).

2. Wat hebben jongeren nodig?

Over het algemeen zien we dat jongeren baat hebben bij het kunnen hervatten van het 'dagelijks leven' zoals ze dat gewend waren vóór de coronacrisis.

“Jongeren willen weer naar buiten gaan, versoepeling van de maatregelen” (Eva Saeboe, Innovatienetwerk Jeugd¹).

Jongeren met eenzaamheidsklachten verlangen naar het normale contact met leeftijdsgenoten, studiegenoten en (zorg)professionals. Wanneer de dagelijkse structuur hervat kan worden, kunnen de jongeren weer naar de toekomst kijken en aan de slag gaan met de ontwikkelingen die zij moeten doormaken.

Het innovatienetwerk jeugd heeft jongeren gevraagd welke tips zij voor elkaar hebben in deze coronatijd:

- Luister naar podcasts zoals de BOOS AntiCorona DepressiePodcast van Tim Hofman.
- Zorg voor ritme en routine. Kleed je iedere ochtend aan en plan naast klusjes ook ontspanning in voor jezelf. Gun jezelf de tijd, ruimte & liefde.
- Blijf in beweging, ga iedere dag even naar buiten en geniet van de zon.

- Leer iets wat je altijd al hebt willen leren of iets wat handig is voor later, zoals koken.
- Blijf in contact met de mensen die je dierbaar zijn.
- Volg de maatregelen op, stay safe en ben een voorbeeld voor je medemens.
- Maak een to-do list van wat je allemaal graag wilt doen voor nu en voor als de epidemie voorbij is.
- Verplaats je in de mindset van vroeger toen er nog geen sociale media was. Maak een kussenfort, speel verstoppertje, ontdek oude bordspellen of kampeer in je eigen tuin.
- Vraag óók aan kinderen en jongeren hoe het met ze gaat en wat hun mening is.

Voor jongeren met psychische klachten is het goed dat weer wordt gestart met het hervatten van de volledige behandeling.

In het algemeen is bekend dat jonge mantelzorgers vooral behoefte hebben aan een uitlaatklep voor hun emoties. Bijvoorbeeld door een luisterend oor van vrienden of familie. Professionals zijn nog nauwelijks een gesprekspartner.

De jonge mantelzorgers van klankbordgroep JMZ PRO hebben een lijst gemaakt van tips om elkaar te inspireren:

- Doe iets leuks! Waar krijg je energie van? Is dat bijvoorbeeld koekjes bakken, of een mooie tekening maken? Probeer elke dag een moment voor jezelf te nemen waarin je even kunt opladen!

- Trek jezelf af en toe terug uit de thuissituatie. Ga een blokje om (gelukkig mag dat gewoon), of juist even chillen op je eigen kamer. Spreek dan wel even af dat jij op die plek even niet gestoord wordt, zodat je echt even tot jezelf kunt komen.
- Spreek af met vrienden (natuurlijk kan dit nu alleen online of op anderhalve meter afstand) om wat gezelligs te doen.
- Lucht je hart! Dat kan natuurlijk ook bij vrienden. Maar soms is het fijn om eens contact te hebben met iemand die je niet kent. Misschien kan deze persoon wel even met je meedenken als je ergens niet uitkomt, of advies geven hoe je dingen anders aan kunt pakken zodat de situatie je wat minder zwaar valt.

Eva Saeboe van het Innovatienetwerk jeugd geeft net als de VNG aan dat de jongeren vooral behoefte hebben aan het kunnen meepraten bij de besluitvorming over hun toekomst.

“Geef de jongeren een stem en luister met oprechte interesse. Ook al kun je niet direct iets met de suggesties van de jongeren.”

Movisie heeft op 5 maart een publicatie opgeleverd met daarin de behoeften van jongeren met LVB. Deze behoeften gelden ook in deze coronacrisis.

Hieruit komt onder andere:

- Zorg voor een goede vertrouwensband met de hulpverleners.
- Maak gebruik van hun ervaringsdeskundigheid.
- Kijk niet alleen naar hen, maar ook naar de mensen die voor hen belangrijk zijn.
- Toon oprechte interesse.
- Zorg voor spontaniteit.
- Biedt ook praktische ondersteuning.
- Jongeren willen weten wat ze aan je hebben, maar ook wat je van hen verwacht.

Binnen de Brabantse gemeenten schieten mooie initiatieven en samenwerkingsverbanden voor jongeren uit de grond. VNG geeft in haar rapport een uitgebreide opsomming van initiatieven gericht op onder andere kwetsbare jongeren binnen de gemeenten van Nederland.

<https://vng.nl/sites/default/files/2020-05/eindverslag-werkgroep-sociale-impact-coronacrisis.pdf>

Daarnaast zijn er vele landelijke initiatieven die jongeren weer in hun kracht proberen te zetten.

Het versoepelen van de maatregelen omtrent het coronavirus is daarom voor alle jongeren en met name jongeren met een kwetsbaarheid een positieve ontwikkeling.

Samenvatting

De coronacrisis heeft gevolgen voor veel jongeren in Brabant. Jongeren zijn bezig zich te ontwikkelen naar zelfredzaamheid. Maar worden plots beperkt in hun mogelijkheden en hun regie over het eigen leven. Jongeren zijn bezig hun identiteit te vormen en opeens vallen de voor hen zo belangrijke sociale contacten weg. Dit kan onder meer zorgen voor stemmingsklachten en zorgen, bijvoorbeeld over de gezondheid van mensen in hun directe omgeving.

Reeds kwetsbare groepen jongeren worden het hard geraakt. Jongeren met reeds bestaande eenzaamheidsgevoelens voelen zich vaak nog meer eenzaam. En de jongeren met angstklachten hebben meer last van angst en moeten opnieuw structuur leren geven aan hun dag. Daarnaast gaan behandelingen niet altijd door of worden op een andere manier gegeven.

Jongeren vinden nieuwe manieren om zichzelf te vermaken of het sociale contact met hun vrienden te onderhouden. Gamen biedt de jongeren een goed alternatief. Echter voor een groep jongeren in vaak kwetsbare situaties of met reeds bestaande problematiek kan de coronacrisis zorgen voor overmatig gamen, zodanig dat het problematisch wordt.

Veel jongeren met een licht verstandelijke beperking hebben moeite om met de coronasituatie om te gaan. Ze ervaren stress, en begrijpen maatregelen niet. Met als gevolg mogelijke afsluiting van alles wat met corona te maken heeft, agressief gedrag of het juist opzoeken van grenzen.

Jonge mantelzorgers maken zich tijdens de coronacrisis extra zorgen over hun gezinslid met een beperking. Het dagritme is nu anders en zorgt voor ontregelde familieleden. Door het wegvallen van zorg en ondersteuning is er vaak meer zorg nodig van de jonge mantelzorgers. Dak- en thuisloze jongeren worden door de crisis ook hard geraakt, omdat zij in belangrijke mate afhankelijk zijn van publieke opvangvoorzieningen die nu dicht zijn. Tenslotte zijn er zorgen over jongeren in achterstandsituaties. De participatie aan online onderwijs loopt achter en ouders kunnen vaak niet voldoende ondersteuning bieden bij het maken van huiswerk. Sommige jongeren verdwijnen zelfs helemaal uit beeld.

Jongeren zijn gebaat bij de versoepeling van de maatregelen. Wanneer de dagelijkse structuur hervat kan worden, kunnen de jongeren weer naar de toekomst kijken en aan de slag gaan met de ontwikkelingen die zij moeten doormaken. Graag praten jongeren mee bij de besluitvorming over hun toekomst. Juist voor kwetsbare jongeren is het belangrijk dat zorg en ondersteuning weer op gang komen. Tot die tijd zijn oprechte interesse van mensen uit hun omgeving, alternatieve manieren om toch contacten te kunnen onderhouden, duidelijkheid en het bieden van mogelijkheden om toch te ontspannen voor hen van groot belang.

Over Zorgbelang

Als Zorgbelang Brabant zorgen we op verschillende manieren en via verschillende kanalen voor connectie met de burger. Zo halen we signalen op via het Adviespunt, hebben we contact met zowel landelijke als provinciale patiëntenorganisaties, contact met sociale initiatieven, zijn we betrokken bij het innovatienetwerk jeugd, hebben we contact met personen die herstellende zijn van het coronavirus en werken we met ervaringsdeskundigen in de zorg.

Het Adviespunt van Zorgbelang bestaat uit vertrouwenspersonen jeugd, cliëntvertrouwenspersonen Wet zorg en dwang, onafhankelijke cliëntondersteuners langdurige zorg en onafhankelijke cliëntondersteuners sociaal domein. De medewerkers van het Adviespunt staat dagelijks in contact met de burger. De signalen die zij hierdoor verzamelen, geven een actueel beeld van de knelpunten in de zorg én de zorgen daarover van de Brabantse burger. Zeker ook in deze coronatijd.

Niet alleen het Adviespunt staat in nauw contact met de burger, ook voeren we in het projectenteam projecten uit met zicht op de signalen verkregen via het Adviespunt. Deze projecten voeren we vaak uit in combinatie met sociale initiatieven en zorgorganisaties.

Literatuurlijst

BNNVARA. (2020, 25 maart). Studenten hebben last van

'eenzaamheidsvirus'. Geraadpleegd op:

<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/studenten-hebben-last-van-eenzaamheidsvirus>

Hart van Nederland. (2020, 14 april). *Gameverslaving tijdens*

coronacrisis. Geraadpleegd op:

<https://www.hartvannederland.nl/nieuws/2020/gameverslaving-tijdens-coronacrisis/>

Join us. (2020). Eenzaamheid bij jongeren. Geraadpleegd op:

<https://www.join-us.nu/eenzaamheid-bij-jongeren/>

KidsRights. (2020, 26 mei). *Kinderrechten wereldwijd onder druk*

door coronacrisis. Geraadpleegd op:

<https://kidsrights.org/nl/nieuws/kinderrechten-wereldwijd-onder-druk-door-corona-crisis/>

Kwetsbare jongeren in coronatijd: signaleringsrapport onder professionals in de jeugdzorg ("MEE NL, 2020").

Landman, I. (2020, 16 mei). *Jongeren kampen met corona-*

eenzaamheid: 'Ik mis mensen om me heen'.

Geraadpleegd op: <https://nos.nl/artikel/2334100-jongeren-kampen-met-corona-eenzaamheid-ik-mis-mensen-om-me-heen.html>

Movisie. (2020, 28 april). *Corona als life event voor iedereen*.

Geraadpleegd op: <https://www.movisie.nl/artikel/corona-life-event-iedereen>

NOS. (2020, 9 april). Meeste scholen hebben alle leerlingen in

beeld, toch met 5200 geen contact. Geraadpleegd op:

<https://nos.nl/artikel/2329898-meeste-scholen-hebben-alle-leerlingen-in-beeld-toch-met-5200-geen-contact.html>

Samen met de jeugd. (2020). *Hoe ervaren jongeren de Coronacrisis?*

Van 't veld, A., Beerepoot, R., Kanne, P., Stel, M., de Vries, P., & Kutttschreuter, M. (2020). Het corona- en het eenzaamheidsvirus. *I & O Reasearch / UT*, 2-20.
Geraadpleegd op: <https://www.ioresearch.nl/wp-content/uploads/2020/04/Het-corona-en-het-eezaamheidsvirus-uitgebreid-rapport.pdf>

Veilig thuis. (2020, 9 april). Landelijk beeld advies en meldingen: opnieuw geen significante stijging in adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis. Geraadpleegd op: <https://www.veiligthuisnoordoost gelderland.nl/landelijk-beeld-advies-en-meldingen/>

VNG. (2020, mei). Verslag werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Geraadpleegd op: <https://vng.nl/sites/default/files/2020-05/eindverslag-werkgroep-sociale-impact-coronacrisis.pdf>

VRT NWS. (2020, 12 mei). *Corona maakt gameverslaving sneller duidelijk: "Het is plots heel zichtbaar geworden"*.
Geraadpleegd op: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/05/12/corona-maakt-gameverslaving-snel-der-duidelijk-het-is-plots-hee/>